

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 340

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВА ІСТОРІЯ ФОРМУЄ ЮРИСТА-ФАХІВЦЯ

В.О. КАЧУР, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: kachur_v@nubip.edu.ua

Формування юриста-фахівця є першочерговим завданням, яке стоїть перед правничою освітою. Сучасні інформаційні технології відкрили перед студентом широкий простір для пошуку у просторах Інтернету не лише необхідної навчальної інформації, а й доступ до першоджерел, праць класиків історії держави і права та іншої довідкової літератури. Тому перед викладачем сьогодні стоїть непросте завдання навчити юних колег орієнтуватися у цьому потоці інформації та виокремлювати у ньому раціональне зерно. А допоможе йому у цьому навчальний посібник, матеріал якого буде не лише переосмислювати положення, що були сформульовані попередниками під впливом тогочасної ідеології, а й буде враховувати особливості студента, який зростає у світі цифрових технологій і прагне чіткості та лаконічності. Саме цього і прагнула досягти Людмила Протосавицька при

створенні свого навчального видання «Історія держави і права України: навчальний посібник у схемах».

Пропонований навчальний посібник охоплює широке коло програмних питань, що досліджують становлення та розвиток держави і права на українських теренах. Спираючись на широку бібліографію використаних джерел та літератури, на аналіз творів вітчизняних мислителів, вчених-істориків та вчених-правників, автор здійснила спробу простежити процес становлення та розвитку української держави та права у руслі проблемно-хронологічного підходу від середини I тис. до н. е. і до початку XXI сторіччя. При цьому вона відійшла від традиційної описово-проблемної подачі матеріалу і запропонувала його своєму читачеві у вигляді схем.

У першій темі автор традиційно зупинилася на аналізі історії держави і права як науки і навчальної дисциплі-

* Протосавицька Л.С. Історія держави і права України: навчальний посібник у схемах. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2019. 360 с.

ни, розкрила її мету і завдання, об'єкт, предмет і методи. Не пройшла осторонь періодизації та аналізу історичних джерел. І вже починаючи з другої теми, крок за кроком, тема за темою Людмила Протосавіцька проводить свого читача через основні віхи вітчизняної державно-правової історії. Перед ним пронесуться рабовласницькі держави на території Північного Причорномор'я і Приазов'я, процеси формування державності у слов'янських племен, утворення та державно-правова система Київської Русі, особливості суспільно-політичного та правового устрою українських земель у складі Литовської та Польської держав, окреслюються основні чинники, що вплинули на державотворчий процес в Україні в добу Козацтва, характеризуються головні тогочасні програмні документи, аналізується суспільний та державний устрій українських земель, які перебували в складі Австрійської, Австро-Угорської та Російської імперій наприкінці XVIII – початку XX ст., досліджуються особливості держави і права в Україні в XX ст., зокрема періоди першої та другої УНР, Української гетьманської держави Павла Скоропадського, радянський період, здобуття Україною незалежності у 1991 р. та головні віхи національної державності на сучасному етапі державотворення.

Кожна із 22 тем має усталену структуру: план теми, її виклад у вигляді схем та таблиць, питання для самоконтролю. Саме така форма подачі матеріалу якнайкраще забезпечує успішне поєднання його науковості та доступності, А чітка логічна та хронологічна система надає йому неабиякої переконливості. Водночас, автор не нав'язує студентам (чи взагалі читачам) стандартних, втертих оцінок,

схем, дає їм можливість проявити своє власне бачення явищ і подій, оцінити їх та зробити власні висновки.

Звертає на себе увагу значний ілюстративний матеріал, який супроводжує теми. Це і карти, гравюри, малюнки, світлини тощо, які наочно засвідчують особливості суспільного та державно-правового устрою на українських землях. Це є гарним матеріалом для формування зорової пам'яті читача, яка, як відомо, сприяє кращому засвоєнню навчальної інформації.

Пропонована праця містить також значну кількість авторських ремарок, в яких міститься стисла характеристика тих чи інших державно-правових явищ чи процесів.

При викладені тем автор спіраляся на значний масив використаної літератури. Це і джерельна та нормативно-правова база, і спеціальна література, яка охоплює праці історичного, політичного, юридичного та соціального характеру, що дозволили відтворити цілісну картину державно-правового розвитку України. У кінці книги додано узагальнений список рекомендованої літератури, який допоможе студентові додатково з'ясувати загальні та специфічні закономірності розвитку держави і права України.

Для зручності запропоновано хронологічний покажчик головних подій в історії держави і права України і, що найголовніше, відпрацьований словник головних термінів.

Навчальне видання Людмили Протосавіцької «Історія держави і права України: навчальний посібник у схемах» написано кваліфіковано в межах робочої навчальної програми на належному науковому та методологічному рівні. Загалом воно покликане зацікавити студентів, спонукати їх до вивчення вітчизняної історії

держави і права, допомогти їм швидко і глибоко засвоїти навчальний матеріал за допомогою логічного мислення, а також сприяє патріотичному вихованню студентської молоді.

Рецензований навчальний посібник підготувала досвідчений викладач-науковець із багаторічним педа-

гогічним досвідом. Ця праця стане в нагоді не лише студентам вищих закладів освіти, які здобувають фах юриста, а й аспірантам, здобувачам, викладачам, широкому колу фахівців у сфері історії держави і права та усім, хто цікавиться історією держави і права своєї Вітчизни.